

Hyveet ja paheet

Mikä on hyvä ihminen?

Sellainenko, jolla on hyvä elämä vai sellainen ,joka luo toisille edellytyksiä parempaan elämään? Hyveiden ja paheiden eroa on punnittu jo ainakin Platonista lähtien. Hyviä hyve ehdotuksia ovat: hyväntahtoisuus, rehellisyys, rohkeus, anteliasuus, heikkojen puolustaminen, eläinrakkaus, halu suojella luontoa, luotettavuus, rakastamisen ja anteeksi antamisen kyky?

Hyvyydenmukaisuus eli hyveellisyys on tavallaan tasapuolisuuden periaate: toinen ihminen on korotettava saman arvoiseksi persoonallisen itsensä kanssa, ”Rakasta lähimmäistäsi kuin itseäsi!” Siinä on ikiaikainen hyveellisyyden mitta puu.

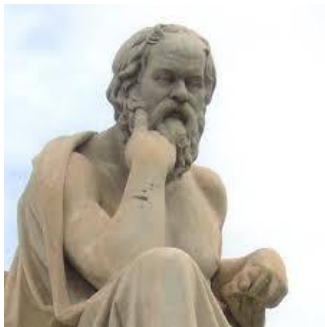
Hyve-etiikka

Hyve-etiikka on normatiivisen etikan laji, jonka mukaan moraalissa tärkeintä ovat toimivan henkilön hyveet ja paheet sekä luonne. Hyve-etiikka pyrkii määrittämään ne luonteenpiirteet ja ominaisuudet, joita hyveellisellä ihmisellä on. Hyve-etiikan mukaan hyveet saavat ihmiselämän kukoistamaan.

Hyveellä tarkoitetaan hyve-etiikassa käyttäytymistä ja tunteita, taipumusta tuntea ja käyttäytyä tietyllä tavalla tietyssä tilanteessa. Jos esimerkiksi jollakulla on anteliaisuuden hyve, hän käyttäytyy tietyissä tilanteissa anteliaasti. Hyve-etiikan näkökulma on toinen kuin velvollnä osana teleologinen näkemys henkilön persoonan toivotusta teloksisuusetikka tai seurausetikka, jotka keskittyvät ihmisten toimintaan ja aikaansaannoksiin.

Hyve-etiikkaan kuitenkin usein kuuluu tärkeästä; päämäärästä tai tavoitteesta.

Antiikin Kreikan hyvettä (arete) olivat käytännöllinen viisaus, rohkeus, oikeamielisyys, kohtuullisuus, rakkaus, urhoollisuus, usko ja toivo. Hyve-etiikkaa luonnosteltiin platonin pidoissa sekä Aristoteleen Nikomakhoksen etikassa. Sokrateen oli myös oma käsityksensä hyveestä. Hän sanoi hyveen olevan tietoa eli paheelliset teot johtuvat tiedon puutteesta.

Sokrates (469-399e.Kr.): onnellisuus tulee siitä, että tietää, mikä on hyvää.

Hyve-etiikan suuntauksia

Oman aikamme hyve-etiikka pitää sisällään useita erillaisia tapoja ymmärtää hyveen asema osana eettistä pohdintaa. Yksi tapa ymmärtää hyvellisen teon luonne on *eudaimonistinen hyve-etiikka*. Tämä aristoteelinen käsite voidaan kääntää suomenkielessä onnellisuudeksi, hyvinvoinniksi tai kukoistukseksi. Nämä käsitteet viittaavat sellaiseen itseisarvoiseen päämäärään, jota jokainen ihminen luonnostaan tavoittelee: me kaikki tavoittelemme onnellisuutta päämääränä sinänsä. Jotta onnellisuus toteutuisi tähän vaaditaan hyveitä, jotka ovat hyvän elämän mahdollistavia luonteenpiirteitä. Aristoteleen mukaan: "[onnellisuus] on sielun toimintaa hyveen mukaan" (*Nikomakhoksen etiikka*). Eudaimonistisessa hyve-etiikassa teko on hyvä, jos se edesauttaa olennaisella tavalla inhimillistä onnellisuutta. *Agenttipohjaisen hyve-etiikan (agent-based virtue ethics)* mukaan taas teko on hyvä, jos sen taustalla on sellainen luonteenpiirre, jonka löydämme moraalisesti esimerkillisiltä yksilöiltä.

Hoivaetiikka (*ethics of care*) puolestaan pyrkii laajentamaan eettistä harkintaa pelkkiä periaatteita, sääntöjä ja myös yksittäisiä hyveitä laajemmalle siihen kokonaiskontekstiin, jossa ihminen elää ja toimii. Hoivaetiikassa hyveitä on hyödynnetty esittämällä, että länsimainen etiikka on keskittynyt "miehisiin"

hyveisiin, kuten oikeudenmukaisuuteen ja velvollisuudentuntoon. Sen sijaan ”naiselliset” hyveet, kuten auttaminen ja hoiva ovat olleet syrjässä, koska naisten ääni ei ole päässyt riittävästi kuuluville. Olennaista ei ole, ovatko kyseiset piirteet erityisen miehisiä tai naisellisia, vaan se että hyveteoretisointi on pitkään ammentanut varsin elitistisestä perinteestä, joka historiallisesti on ollut miesten maailma. Hoivaetiikka alleviivaa hyveteorioiden tavoin järjen ja tunteen yhteyttä moraalisisessa elämässä. Tämän lisäksi se kiinnittää huomiota moraalisen elämän laajempaan kontekstiin, kuten voima- ja riippuvaisuussuhteisiin. Esimerkiksi Carol Gilliganin 1993 mukaan oikeudenmukaisuuteen pohjautuva etiikka keskittyy universaaleihin oikeuksiin, epäpersoonallisiin prosedureihin, muodollisiin velvollisuuksiin, kun taas hoivaetiikka on kiinnostunut vastuusta, narratiiveista, empatiasta ja yksittäisen henkilöiden tarpeista. Näitä kahta tulokulmaa ei tule kuitenkaan nähdä toisiaan vastaan kilpailevina, vaan keskenään toisiaan täydentävinä.

Moraalinen onni

Hyveen toteutuminen näyttää olevan radikaalisti riippuvainen tuurista. Jos synnyt hyveelliseen yhteisöön, sinusta tulee helpommin hyveellinen kuin jos synnyt paheelliseen yhteisöön. Tähän kritiikkiin on vastattu myöntämällä se. On todellakin niin, että ihmiselämä on tällä tapaa haurasta. Tämän ei kuitenkaan katsota syövän pohjaa hyveteorioilta, vaan pikemminkin vahvistavan ne. Onni ja hyvinvointi on haurasta ja siksi sen varjeleminen on niin tärkeää ja vaatii suunnattomia ponnisteluja (Nussbaum 1986).

Paheet

Keskiajan teologit puhuivat seitsemästä kuolemansynnistä eli pääpaheesta. Ne ovat rakkauden vastaisia asenteita ja pyrkimyksiä, jotka vaikuttavat jokaisessa ihmisessä. Seitsemän kuolemansyntiä ovat ylpeys, ahneus, kateus, irstaus, mässäily, vihamielisyys ja hengen velttous.

Vaikka pääpaheet ovat kaikkien riesana, ajattelivat keskiajan kirkonmiehet, että jokainen voi myös taistella paheitaan vastaan kehittämällä hyviä ominaisuuksiaan. Jokaista pääpaheita vastaa nimittäin jonkin hyve.

uus tai luonteenpiirre, paha
vat muun muassa alkoholin,
h, vastuuntunnottomuus,

Hieronymus Boschin maalaus

seitsemästä kuoleman synnistä vuodelta 1450.

Pääpaheet

Kristillisessä teologiassa synnit jaetaan lieviin ja vakaviin synteihin. Kuoleman synneiksi nimitetään vakavia syntejä, koska ne johtavat hengelliseen kuolemaan kauaksi jumalasta. Lieviä syntejä nimitetään veniaalisynneiksi eli paheiksi.

Kuoleman syntejä on käsitelty kirjallisuudessa ja elokuvissa. Elokuvista esim. ''Seitsemän''. Musiikissa Kurt Weillin sävellys Bertolt Brechtin libretto Seitsemän kuolemansyntiä. Sketseissä esim Lapinlahden linnut.

Mitä muita syntejä on?

Eräs piispa ulkomailta määritteli uusiksi kuoleman synneiksi.

Ympäristönsaastuttaminen, geenimanipulaatio, ylenpalttisen vaurauden kerääminen, köyhyyden aiheuttaminen, huumekauppa, huumeiden käyttö, moraalisesti kyseen alaiset kokeilut ja ihmisen perusoikeuksien rikkominen.

Katollisen teologian mukaan suhde jumalaan palautetaan anteeksianolla sakramenteissa (kasteessa ja ripissä). Katumaton kuolemansynti johtaa kadotukseen. Ja paheet vahingoittavat ihmistä ja hänen suhdetta jumalaan. Luterilainen teologia tukee tätä näkemystä.

Pari videoa aiheesta.

<https://www.youtube.com/watch?v=IWuFKBh8H3o>

<https://www.youtube.com/watch?v=3lhJCn8PXQ>

Lähteet

<http://saarella.blogspot.fi/2011/10/hyveet-ja-paheet.html>

<http://filosofia.fi/node/7187>

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Etusivu>

